

חלק מקבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק כ"ג שיחה א' לפרשת שלח

קובץ הערות התמימים ואנ"ש תורת אמת גליון ח (תשמ"ג)

בהא דרצון משה הוא רצון הקב"ה

ג. בהליקוט לפ' שלח מקשה כ"ק אד"ש על משארז"ל "שלח לך - לדעתך" "אבל אני אינני מצורה אותך": שלכאורה הרי משה היה עבד נאמן להקב"ה ורצון משה - לשלוח המרגלים - הוא רצון הקב"ה וא"כ צ"כ מדוע תלה בזה הקב"ה בדעתו של משה, הרי מלכתחילה היה צריך לומר לו, לשלוח המרגלים. ועיי"ש התירוץ בזה.

והנה במס' שבת, פ"ז ע"א, איתא בזה"ל: "ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו: הוסיף יום אחד מדעתו, ופירש מן האשה, ושבר את הלוחות." - ולפי דברי אד"ש, שיש להקשות בנוגע למרגלים מדוע לא צוה למשה בתחילה - שהרי הסכים עמו; כך גם בנוגע לג' דברים אלו יש להקשות. וצ"ע. וכן קשה לכ' לאיך גיסא: ע"פ דברי אד"ש נמצא לנו דבר רביעי שהסכים הקב"ה למשה, והוא שילוח המרגלים, ודבר זה לא הוזכר בגמ' וצ"ע.

הה' אברהם קודלינר

שליחות המרגלים "בעיני הקב"ה"

ד. בהמשך להנ"ל צריך עיון - עפ"י דברי אד"ש דגם הקב"ה רצה לשלוח את המרגלים (אלא שרצה שיהיה מדעת משה. וכפי שהיה באמת) - איך יתאים זה עם דברי רש"י על הפסוק (דברים א. כג) : "ויטב בעיני הדבר וגו'" - "בעיני ולא בעיני המקום" ?

הת' שמעון גוטליב

בענין הנ"ל

ה. מר שהק' הנ"ל יש לתרץ ע"פ מ"ש בלקו"ש פ' דברים (בתרגום שבלה"ק ש.ז.) על מ"ש בגמ' ההבדל בין ארבעת הספ' הראשונים לבין ספר דברים. שארבעת הראשונים הם "מפי הגבורה", ואת משנה תורה אמר משה "מפי עצמו". ומסביר אד"ש ד"מפי עצמו" אין הכוונה ח"ו שמשא אמר דברים עצמיים משלו אלא כפי שרש"י מסביר במק"א (סנהדרין נו, ב. ד"ה כאשר צוה) משה לאו מאיליו היה שונה להם משנה תורה, אלא כמו שקיבלה הוא והיה חוזר ומגיד להם וכו'. ומ"ש בגמ' "מפי עצמו" הכו' הוא: דהנה יש שתי דרכים למעבר השפעה באמצעות "ממוצע" - מקשר: (א) דרך מעביר (ב) דרך התלכשות. ודרך התלכשות פירושו דההשפעה מתלבשת ומתאחדת עם המקשר ונעשית בה שינויים וזהו ההבדל בין ארבעת ספרים הראשונים לבין ס' דברים. דהם היו בדרך מעביר, משא"כ ס' דברים היה בדרך התלכשות, איך שנחפסים בהשגתו שלו, הגם שנאמר ב"רוח הקודש" ולכן נק' "מפי עצמו".

ואפשר לבאר בזה ג"כ בענינינו: "בעיני ולא בעיני המקום" - דהגם שבהליקוט לפ' שלה ש.ז. כתב כ"ק אד"ש שהסכים הקב"ה עם משה וכו', אבל אפשר לראות"כ אמר משה לישראל איך שנתפס בהשגתו שלו, והא משה חזר ענין זה בפ' דברים, וכאמור פ' דברים משה השפיע לישראל בדרך התלכשות. אבל משא"כ בפ' שלה, איך שהדבר מצד הקב"ה, ודאי שהוא (הקב"ה) הסכים ורצה בזה. אך זהו באור בפנימיות הענינים.

הת' מנחם מענדל סופרין

בענין הנ"ל

ר. בקשר להנ"ל, הנה אנו רואים דודאי א"נ י"ל שלא יתכן שמה עשה דבר מה שלא רצה והסכים בזה הקב"ה. וכפי שמפרש אד"ש הדברים בדברי דש"ל שבפ' שלח וכו' וכן מרש"י "אני איני מצוה אותך" מוכח דאינו כנגד רצונו ית'. וכן מובא **"באור החיים"** בפ' שלה בפ"י שלח לך "שיהיה השליחות מתכנה ע"ש משה ולא על שמו ית' וכו'. עיי"ש.

- ומ"ש דש"י בדברים (א, כג.) "בעיני ולא בעיני המקום" זהו רק מה שלא היה ההטבה בעיני המקום. (אבל לא, שלא הסכים) כיון שכבר אמר להם טובה הארץ וגו', דאין שום צורך לשלוח אותם. והיינו, דמשה נתכוין לומר בזה שבעיני - בעיני בשר ישנו סיבה טובה ("וייטב") לשלוח המרגלים אף שכבר צוה ע"ז הקב"ה וכו' שהיא ארץ טובה. - והיינו כדי לדעת האין לכבוש והחפירות שטומנים הכנענים וכו'. אבל הקב"ה, והכוונה להיבט רוחני לגמרי ודאי שאין כאן מקום לראות איזשהו צד "טוב" בשליחות המרגלים. (אף שגם צד שלילי לא ראה הקב"ה, מפני) שכל שליחות המרגלים היתה כדי שה"עין" הגשמית תתרצה בזה וכו' וכפי שמבאר שם בהשיחה. (ועיין) אבל "בעיני הקב"ה לא היה כאן משקל חיובי לשליח המרגלים. (הכוונה ל"עיני" - חשבוץ רוחני לגמרי, רד"ל.)

הת' שניאגור זלמן ליבערמאור

קובץ הערות התמימים ואנ"ש לוד גליון לא (תשמ"ג)

י"ח. בגליון ח דתורת אמת (הע' ג') הקשה הת' א. קוזלינר עמ"ש בלקו"ש שלח תשמ"ב על משארז"ל "שלח לך - לדעתך" אבל אני איני מצוה אותך" - שלכאו' הרי משה הי' עבד נאמן להקב"ה ורצון משה לשלוח מרגלים הוא רצון הקב"ה, וא"כ צ"ב מדוע תלה בזה הקב"ה בדעתו של משה, הרי מלכתחלה הי' צ"ל לו לשלוח מרגלים, עי"ש.

והקשה הנ"ל דהלא במס' שבת (פז ע"א) איתא בזה"ל: "ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו: הוסיף יום אחד מדעתו, ופירש מן האשה, ושבר את הלוחות", ולפי דברי אד"ש שיש להקשות בנוגע למרגלים מדוע לא צוה למשה בתחילה שהרי הסכים עמו, כך גם בנוגע לג' דברים אלו יש להקשות וצ"ע, וכן קשה לכאו' לאידך גיסא: ע"פ דברי אד"ש יש לנו דבר רביעי שהסכים הקב"ה למשה, והוא שילוח המרגלים, ודבר זה לא הוזכר בגמ' וצ"ע, עכ"ל.

והנה בנוגע לקושיתו הראשונה (הנה אפי' אם הי' שייך להקשות הקושיא בנוגע הג' דברים, אפ"ל בפשטות שלכן בשיחה זו אינו מקשה על הג' דברים כי קאי בהשיחה עמ"ש בפ' שלח, ולכן מזכיר רק ענין זה דפ' שלח ולא שאר דברים. אך אליבא דאמת) נראה דקושית השיחה שייך רק בענין זה (בפ' שלח) ולא על הג' דברים, כי מ"ש בגמ' - ג' דברים כו' שם מדובר על דברים שהקב"ה בכלל לא אמר לו לעשות אלא משה עשה זאת מדעתו ואחר כך

הקב"ה הסכים אתו משא"כ בשלח לך, הקב"ה אמר לו לפני המעשה שישלח שלוחים (ולא שרק אחרי המעשה הקב"ה הסכים עמו), וע"ז הי' השאלה למה דבר ה' למשה לשלוח המרגלים לא הי' בדרך ציווי רק באופן של הסכמה לדעתו, (היינו שהשאלה הוא על אופן האמירה), משא"כ בהג' דברים הרי הקב"ה לא דיבר אתו לפני"ז בכלל, רק אחרי שמשה כבר עשה אז הסכים אתו הקב"ה וממילא נופל גם קושיא הב' (שיש ד' דברים) כי יש רק ג' דברים שהסכים אחרי שעשה, (ולהעיר שבתוס' שם במסכת שבת ד"ה "ואתה" מבואר בנוגע (א' מהג' דברים) פירש מן האשה (שדעתו של אהרן ומרים הי') שזה הי' רק הסכמה בדיעבד אבל לכתחילה לא הי' מסכים עם הנהגת משה. וז"ל: "אלא ודאי מתחילה פורש ממנה לגמרי משה מדעתו ואע"ג דהסכים הקב"ה ע"י מ"מ התרעמו עליו לפי שאילו לא פירש מדעתו לא הי' הקב"ה מסכים בדרך שאדם הולך מוליכים אותו שהרי אהרן ומרים לא אמר להם לפרוש אע"פ שגם עמהם הי' מדבר". עכ"ל).

ואין כוונתי לומר שא"א לשאול (ע"ד שאלת השיחה) למה הי' באופן כזה של הסכמה אחרי מעשה ולא ציווי מהקב"ה לפני"ז, כי באמת צ"ב גם בהג' דברים למה לא הי' ציווי (ובדא"ח יש באמת ביאור בזה), אלא כוונתי שאין זה אותה השאלה שבהשיחה כנ"ל ונופל קושיתו.

הת' חיים סלונים

ישיבת תורת"ל לוד

קובץ הערות התמימים ואנ"ש ברינוא גליון נ (תשמ"ה)

ג. בלקו"ש חכ"ג פ' שלח (א) ע' 92 מקשה כ"ק אד"ש דאיך יכול להיות שנעשה אצל המרגלים שינוי מן הקצה אל הקצה ד"באותה שעה כשרים היו" ולאח"ז לא קיימו שליחותם כו"י" עד שהביאו "בכ"י לדורות" כו' ? ובע' 94 מתרץ שאע"פ שמה שאמרו המרגלים על א"י הי' נכון ואמת וכו' (ולדעתו קיימו הם השליחות) אך הטעות שלהם הי' בזה שהוסיפו מסקנה משלהח

על כללות הענין דכניסה לא"י דאמרו ש"לא נוכל לעלות", ומשה רבינו לא שאלז א"ז אפשר לכבוש א"י או לא, אלא הוא שלחם לדעת איך יותר קל לכבוש, וזה ה"י טעותז כו', ע"ש.

ויש להעיר ע"ז מלקו"ש חלק יח שלח (א) דכתבו שם בא"א קצת: דטעות המרגלים התבטא בזה שהוסיפו המסקנא ד"לא נוכל לעלות" - אין הכי נמי - אבל הביאור הוא כי כמו שמריח נענשה על דיבורה במשה אע"פ שלכאורה "לא נתכוונה לגנותו" (רש"י בהעלותך יב, א) אלא שנענשה על עסקי דיבה דהיינו שדיברה באריכות וכו' דהיתה צריכה לשאול למשה בתורת שאלה, בחשאי וכו' כי אריכות הדיבור בנוגע למשה לא מביא לידי דיבה טובה עד שיכול להביא להפכו כו'.

עד"ז ה"י טעותם של המרגלים הז לא דיברו שקרים על א"י וכו' אבל דיבורט ה"י באופן ד"עסקי דיבה" באריכות הלשון, וזה יכול להביא למרידה מצד בני"י ע"י אמרו ג"כ המסקנא ד"לא נוכל לעלות - אריכות -.

קובץ הערות התמימים ואנ"ש קרית גת גליון כג (תשמ"ח)

תכלית שלוח המרגלים

יא. בליקוט פר' שלח ש.ז. אות ד', מסביר כ"ק אד"ש, שיש הבדל בין לתור את הארץ לבין לרגל את הארץ, שלתור פי' רק פעולת הראי' משא"כ לרגל מורה על חקירה וחפוש לשם כוונה נסתרה, ריגול המסייע לכבוש האוייב. ואח"כ מסביר כ"ק וז"ל "וזהו הטעם שבפרשתינו נאמרה רק לשון "לתור את ארץ כנען וכיו"ב כי כל ענין השליחות (בכוונת משה) ה"י רק על המעשה שיראו את הארץ ויושביה ויספרו לבני"י מה שראו (וכן להביא מפרי הארץ כדי להראות את ישראל מטוב הארץ) ותו לא

מידי – אבל לא לרגל את הארץ, להכניס עצמם בחפוש עצות ותחבולות בשביל כיבוש הארץ וכיו"ב". עכ"ל. ז"א שכל ענין שלוח המרגלים הי' לתור ולא לרגל.

ולכאו' צ"ע ממש"כ בלקו"ש חכ"ג שלה (א) אות ב, שמסביר שבשליחות המרגלים הי' שני ענינים וז"ל "צו אויסגעפנען די פרטים וועלכע זיינען נוגע צו דעם כיבוש הארץ וראיתם וגו' המעט וגו' הבמחנים וגו'", וממשיך באות ג' "און די זעלבע זאך איז בנוגע דעם (ערשטן) טייל פון זייער שליחות – צו אויסגעפינען אין וועלכן וועג מזאל כובש זיין ארץ ישראל, אַז די כוונה דערביי איז געווען אַז אידן זאָלן איינזען בשכלם ווי "היכול נוכל לה". ז"א שהשליחות שלהם היתה לראות איך לכבוש, דהיינו פעולת רגול ולא רק לתור, וזה לכאו' הפוך ממש"כ בלקוט הנ"ל.

ועוד צע"ק משיחת פ' שלח (מוגה) ש.ז. וז"ל "ומבארים המפרשים שהכוונה בשלוח המרגלים היתה (לא בכדי לברר האם לילך ולכבוש את ארץ ישראל, כי על זה הי' ציווי מפורש והבטחה מהקב"ה, אלא) בכדי לדעת באיזה דרך ואופן יותר קל לכבוש ארץ ישראל, וכמפורש בכתוב "נשלחה אנשים לפנינו" וגו' וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה" וגו'" ושוב לכאורה מפורש ששליחותם היתה לרגל איך לכבוש וכו'.

וכפי שממשיך "וכפי שהוא הסדר במלחמה וכבוש ארצות, שלפנ"ז שולחים מרגלים "לדעת הדרכים ומבוא הערים" בכדי לדעת עם אלו עיירות ילחמו קודם ומאיזו דרך נוח יותר לכבוש את הארץ וכו'". והיינו ששליחותם היתה לראות באיזה אופן לכבוש, פעולת ריגול.

ואולי אפ"ל דבחכ"ג ובשלח ש.ז. מדבר לפי שיטת הרמב"ן בפרשתינו, וכפי שמובא בחכ"ג בהע' 14, ובשיחת שלח ש.ז. הע' 8, ששלח אותם כדי לדעת איך לכבוש וז"ל "ושיתנו להם עצה באי זו עיר ילחמו תחלה ומאיזה צד יהיה נוח לכבוש את הארץ".

ומשא"כ בליקוט שלח ש.ז. הולך לפי שיטת המלבי"ם בפס' א' (מובא שם בהע' 42) וז"ל "ולפי"ז א"צ לשלוח מרגלים לראות את ערות הארץ כי אין מעצור לה' להושיע בכל מקום שיכנסו שמה, רק באשר ידע ה' שישאל בלתי מאמינים בלבם שהיא ארץ זבת חלב ודבש וכמ"ש וימאסו

בארץ חמדה לא האמינו לדברו, וע"ז התיר למשה לשלוח **תרים** לראות את טובת הארץ לא מרגלים לראות את ערותה".

ולפי"ז יובן עוד קושיה, שלכאורה קשה הלא פסוק מפורש הוא (במדבר יג, יח) "ומה הארץ אשר הוא יושב וגו', הבמחנים אם במבצרים" וא"כ איך אפ"ל שמשה שלח אותם רק לתור, הרי לדעת הבמחנים אם במבצרים זה גם כדי לדעת תכסיסי מלחמה. וכמש"כ בלקו"ש חכ"ג עמ' 92 שמפסוק זה ראייה שמה שלח אותם לדעת תכסיסי מלחמה, ולפי מ"ש א"ש שבליקוט שלח ש.ז. הולך לשיטת המלבי"ם, והמלבי"ם לשיטתו בפסוק י"ט מפרש הבמחנים אם במבצרים פי' אחר "לראות איכות הארץ לשיבת בני אדם" ומסיים לבסוף "וזה יודע מבנין הערים ואיכותם אם יש בה ערים גדולות ומבצרים או פרזים ישבו בשאין להם אבני גזית או שהם עניים מלבנות להם כרכים מוקפים חומה וזה ג"כ עדות שלא נמצאו ביניהם דברים יקרים שייראו בעבורו שיבוא רגל זרים לארצם, וע"כ יושבים פרזים לבטח כי לא יחרידם אויב". כלומר שכל הידיעה הבמחנים אם במבצרים היא לדעת טיב הארץ, ולהודיע שבארץ יש דברים יקרים.

הת' שלום דובער מישולובין
תות"ל קרית-גת

כדאיות שילוח המרגלים עד כדי סיכון חייהם

לקו"ש חכ"ג פ' שלח מבאר כ"ק אד"ש מה שאמר הקב"ה למשה שלח לך אנשים, וכפי שדרשו רז"ל שלח לך, לדעתך, ואני איני מצווק, ומבאר שם דהרי כל ענין השליחות הייתה שביקש משה מהם שיביאו מפירות הארץ בכדי שהעם יראו, ודבר זה הי' גורם לשמחה אצל בני"י, דאף שבני"י מאמינים בני מאמינים, וביחוד כאשר מדובר בדבר שאין צורך באמונה, דוודאי הדדים במצרים ידעו והכירו את הנעשה בא"י, מ"מ אין הדבר דומה לראיית פירות הארץ שבזה הייתה נגרמת שמחה בעליה לארץ. מ"מ צריך להבין, דלמרות הכל האם הדבר הכרחי כל כך עד כדי סיכון חיי המרגלים.

ומבאר שם דאומנם הביסוס לקיום התורה היא הקדמת נעשה לנשמע, מ"מ אין די בנעשה לבד וצריך שיהי' לאחר המעשה גם נשמע מלשון הבנה, כעין "דבר כי שומע עבדיך". ולכך הורה משה רבינו ע"ה להביא מפרי הארץ כדי שרצונם של ישראל לעלות לארץ לא יהי' רק מחמת ציווי הקב"ה שזהו

ולא לכלל של "לאו הניתק לעשה", שהחילוק ביניהם: ב"לאו הניתק לעשה" העובר את העבירה עובר בשעת מעשה בלבד והתורה נותנת לו את העשה בכדי לנתק ולתקן את הלאו מלמפרע, משא"כ איסור גניבה וגזילה, כל רגע שהגנב או הגזולן לא החזירו או שלמו את הגניבה או הגזילה הם עוברים על הלאו, ובשעה שהם מחזירים פעולת העבירה נפסקת בהווה. וע"פ הביאור הנ"ל תובן שאלת הגמרא "מאן רשעים" ותשובת ר' יוסף "גנבי" ש"כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם" באופן של פעולה נמשכת ועל זה שואלת הגמרא: "מאן רשעים" דהיינו איזה סוג רשעים שחטאם באופן של פעולה נמשכת – חרון אף בעולם – ? ותירץ ר' יוסף "גנבי" דהיינו סוג רשעים שאיסורם הוא באופן פעולה נמשכת הם "גנבי"!

לפי הסבר זה מובן הקשר בין חטא ע"ז לגניבה, שכל עוד שהע"ז קיימת נמשך החרון אף בעולם, אותו הדבר באיסור גניבה כנ"ל, משא"כ בשאר העבירות. ובאות י' מקשה כ"ק אד"ש מדוע ר' יוסף אמר בתירושו רק "גנבי" ולא "גזלני" או "גנבי וגזלני" הרי הגדר של פעולה נמשכת שייך גם בגניבה וגם בגזילה?

ומתרץ שענין הגניבה וע"ז יש להם קשר מיוחד שהגנב חושב "עזב ה' את הארץ ואין ה' רואה" בדוגמת הע"ז, משא"כ הגזולן שמעשיו בגלוי, ע"כ, ע"ש בארוכה.

ולכאורה תירוץ זה צריך ביאור, וכדלקמן: במסכת בבא קמא (דף נ"ו עמ' ב' נ"ז עמ' א) בסוגיית שומר אבידה שבה הגמרא דנה בדין שומר אבידה, אם דינו כשומר שכר או כשומר חנם, "אתמר שומר אבידה, רבה אמר כשומר חנם, ורב יוסף כשומר שכר", ובהמשך הסוגיא מקשה רבה על ר' יוסף: "והא אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל", ואי ס"ד שומר שכר הוי (שומר אבידה) אמאי משלם תשלומי כפל קרנא בעי שלומי – (כי כפל יש רק בגניבה והטוען טענת גנב צריך שטענה זו תוכל לפטור עצמו כגון שומר חנם, משא"כ שומר שכר שזהו חיובו ולא יכול לפטור עצמו) – א"ל (ר' יוסף) שאני אומר ליסטים מזויין כיון דמיטמר מאינשי גנב הוא! ע"כ וכן פסק הרמב"ם הלכות גניבה פ"א הלכה ג'. וכתב התוס' ד"ה כגון שטענו וכו': תימה אמאי מוקי לה בליסטים מזויין ודחיק למימר דגנב הוא...

ענין הנעשה ציות לציווי הקב"ה, אלא לאחרי"ז צריך שיהי' ג"כ נשמע שיהי' ההבנה של כאו"א מישראל שרצונו העצמי יהי' לעלות לארץ. וזוהי הייתה מטרת משה בשילוח המרגלים, כדי שכאו"א מישראל יגיע למדה שיכיר את מעלת א"י מצ"ע. אך עדיין צריך להבין דזה אינו מתרץ כלל את האמור לעיל האם הדבר הכרחי עד כדי סיכון חיי המרגלים ובעצם הקושיא נשארת בעינא.

— ב —

וי"ל בדרך אפשר ע"פ מה שמבאר שם לאחרי"ז בשיחה דנוגע להוראה בחיי היום יום של יהודי, דשמה של פרשת שלח הוא מלשון שליחות שיהודי צריך לדעת שגם בהיותו שקוע בעבודה של "נשמע" – הבנה שכלית לדעתך, עליו לזכור שהוא שליחו של משה נשיא הדור ואין הוא מבצע את מעשיו מצד הבנת עצמו, אלא מצד הביטול למשה שזהו רצון העליון וכו'.

ועפ"ז י"ל מה שהקשה האם הדבר הכרחי עד כדי סיכון חיי המרגלים, דבשעה שקיבלו את שליחותם "אותה שעה כשרים היו, והיו בביטול כלפי משה – שליח למשלח" וכיון שכך היו כמציאות אחת עם המשלח, ולכן לא הי' כל חשש בשליחותם לתור את ארץ ישראל כיון שהיו שלוחיו של משה ומציאות אחת עמו. אך לאחמ"כ כשהרגישו את מציאותם העצמית, והי' חסר בהם הביטול למשה, ממילא חסר בהתקשרותם ונפרדו מהמהשלח ואינם יותר מציאות אחת, ולכך הי' להם סיבה לחשוש, בדרך טבע (בני האדם) משאר הנפילים בני הענק. ודבר זה מוכח בבירור שם בשיחה דקאמר כ"ק אד"ש בזה"ל "ומשום שחשו את מציאותם העצמית הפילה עליהם ראית הנפילים בני הענק פחד, עד ונהי בעינינו כחגבים". וא"כ כדאמרינן לעיל שכאשר שלחם שהיו בביטול כלפי משה לא הי' חשש לחייהם, כיון שהיו מציאות אחת עם משה, אך לאחמ"כ שחשו את מציאותם העצמית אז רק הפילה עליהם ראית הנפילים בני הענק פחד.

אך עדיין צריך ביאור דבשיחת פרשת שלח ש.ז. (אות ה') מבאר שם כ"ק אד"ש דכל ענין שילוח המרגלים נעשה רק מצד משה כפי שידוע גודל התרעומת של הקב"ה על שילוח המרגלים. עיי"ש באריכות ולכאורה ע"פ המבואר בשיחתנו גודל הענין ד"נעשה ונשמע" – מלשון הבנה, והיינו שנעשה בלבד אינו מספיק והכרחי גם הנשמע, כדי שרצונם של ישראל לעלות לארץ ישראל לא יהי' רק מחמת ציווי הקב"ה שזה ענין הנעשה אלא ג"כ נשמע שיהי' בהבנה של כל אחד ואחד מישראל שרצונו העצמי יהי' לעלות לארץ. א"כ מה גודל התרעומת הרי אדרבא זהו ענין נעלה שיהי' גם הנשמע מצד ההבנה.

ושמא י"ל בדא"פ ע"פ המבואר שם בהערה 61 בזה"ל "וי"ל שרש"י מביא רק התחלת הפסוק אף שעיקר הוא סיומו כדי להדגיש גודל תרעומת על הבקשה בשילוח המרגלים (שלכן חיייהם שאני יותן להם מקום לעשות בדברי המרגלים למען לא ירשוה) – דכיון שהקב"ה העלה אותם מעוני (שעבוד) מצרים צריכים להודות על כל ארץ שתנתן להם, שאפי' אם אינה ארץ טובה הרי זה באין ערוך לעוני מצרים ועאכו"כ כשאני אמרתי להם שהיא טובה, ולא עוד אלא שחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים, שאפי' חברון טרשים שבארץ ישראל, טובה שבעה חלקים מצוען שהיא המעולה שבארץ מצרים המעולה בכל הארצות, עכ"ל.

ומכ"ז משמע דבנ"י היו צריכים להודות לכל ארץ שתנתן להם, ולא עוד אלא על פי שכל כל ארץ משובחת יותר מארץ מצרים – (עוני השעבוד), ואפי' אם היא אינה ארץ טובה הרי זה באין ערוך לעוני מצרים. (ויש להמתיק זאת מהמבואר בלקו"ש ח"ב פרשת מטות מסעי אות ז' שהקשה ד"גם אינו מובן ענין מ"ב מסעות שהיו מארץ מצרים עד שבאו לא"י ארץ טובה ורחבה, דמאחר שבמסע אחד יצאו ממצרים לשון מצרים וגבולים, הרי באו מיד למרחב ע"י היציאה מהמיצר נמצאים במילא במקום המרחב". וכפי שמבואר שם בתירוץ לאחר"ז דאומנם גם כאשר פעל בעבודתו את היציאה ממצרים צריך לידע שאין זה מספיק עדיין כיון שלגבי מדרגה נעלית יותר הנה המדרגה שנמצא בה עכשיו, שלפי מצבו היא בבחינת יציאת מצרים לארץ טובה ורחבה).

ובזה יובן מה שהקשנו מה גודל התרעומת של הקב"ה על שילוח המרגלים, כיון שבזה אין צורך כיון שהיו צריכים להבין בשכלם שלהם (נעשה ונשמע) שבודאי ארץ ישראל טובה יותר.

ועפ"ז יש לבאר גם מה שמשה בכ"ז שלח מרגלים, וכפי המבואר שם בשיחה "דאעפ"כ היתה דעתו של משה שיש לשלוח מרגלים שיראו את טוב הארץ, כי בהיותו רועם של ישראל, ראה והרגיש את הצורך שלהם לשמוע אל דבר טוב הארץ מאנשים שיראוה תחלה, שיגידו להם כל עניני הארץ לשמחם במעלותיה ועלו בה בחפץ גדול".

ועפ"ז מובן מה שהיה שילוח המרגלים ע"י משה דווקא שרצה שיהיו בני ישראל מרוצים כביכול מארץ ישראל בטרם יעלו בה כיון שזה הי' צורכם, כלומר כל ענין שילוח המרגלים מצד בני ישראל הי' לטובתם בלבד, ולא מצד הנקודה דנשמע שצריכים להבין בשכלם את רצון ה', וכפי שמוסיף לאחרי"ז שהיה צריך משה לשלוח את הנשיאים דכל י"ב השבטים "שכל אחד מהם מכיר את התכונות והצרכים ודואג במיוחד ומשתדל בטובתו של שבטו, ומשה רבנו רצה שיהיו מרוצים בשביל צרכיהם, שראה והרגיש בצורך שלהם וכדי שלא יבואו בתלונות, וע"ז הי' תרעומתו של הקב"ה דלזה לא הי' צורך בשילוח המרגלים.

ויש להוסיף מ"ש רש"י (דברים א, כ"ג) על מ"ש וייטב בעיני הדבר ופירש"י בעיני ולא בעיני המקום. ואם בעיני משה הי' טוב למה אמרה בתוכחות משל לאדם וכו' מעתה אף אני הודתי לדבריכם שמה תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם".

מנחם זיגלבוים

ענין השוחד אצל צדיקים אמיתיים

הת' יעקב סלונים

ישיבת תומכי-תמימים ליובאוויטש

כפר חב"ד

ה. בלקו"ש חכ"ג פר' שלח אות ה' אומר כ"ק אד"ש, דמזה שהפר' נקראת בשם שלח, ותורה מלשון הוראה ממילא צריך יהודי ללמוד מזה הוראה, וההוראה היא, שיהודי צריך לדעת שגם כשהוא עוסק בעבודה של "נשמע", הריהו צריך לזכור שהוא שליח משה דזהו הרצון העליון וזה מוודא שהשכל הוא אמיתי. ומסביר שענין השכל הוא לגלות איך המושכל הוא לאמיתתו, ויש לבטל את כל הנטיות ולשאת רק את הדבר שברצונו להבין, אבל כאשר אדם עוסק בענין שכלי בגלל התענוג שבזה יכול להתערב נטיות צדדיות של האדם, עד כדי כך שינסה להשוות את המציאות לדעתו השכלית. וממשיך כ"ק אד"ש לבאר וזלה"ק: "וואס דאס איז איינער פון די ביאורים אין ענין השוחד וואס תורה זאגט אז "השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים", דלכאורה: וויבאלד אז תורת אמת איז מעיד אז עס רעדט זיך וועגן "חכמים" ו"צדיקים" זיינען זי דאך חכמים און צדיקים אמיתיים, היינט ווי קומט עס אז זיי זאלן מלכתחילה נעמען שוחד? נאר, וויל דער ענין השוחד (איז ניט נאר וואס מען נעמט געלט (וכיו"ב) און דערפאר וועט מען זאגן אן אפעננעם שקר, נאר) וואס מען טראכט ניט וועגן דער מציאות ווי זי איז, נאר מען טראכט וועגן זיך און דער אייגענער מציאות. וואס דעמעלט קען מען ניט האבן קיין הבנה אמיתית אין דעם מושכל, ווי ער איז באמת. און דאס איז געווען די סיבה פון דער (טעות ו) נפילה פון די מרגלים: בי זיי האט געפעלט אין דעם ביטול צו משה רבינו אין אן אופן אז דאס זאל דערהערט ווערן אויך בשעת זיי זיינען פארנומען מיט אן ענין פון "ונשמע" לתור את הארץ", ע"כ.

מביאור הנ"ל משמע שהפסוק "השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" מדבר בצדיקים גמורים, היינו צדיקים שבתניא שלכאו' לא שייד אצלהם הענין של לקיחת שוחד, וע"ז מבאר שבהם שייד שוחד, דמחשיבים מציאותם ומדמם למרגלים שזו היתה טעותם.

וצלה"ב, איך שייד בצדיקים (ע"פ תניא) שוחד בזה שמערבים מציאותם, הרי כל מציאותם היא מציאות בטילה לאלקות, ואם מחשיבים מציאותם אי"ז צריך להפריע להבנת המושכל?

וי"ל שאה"נ מציאותם היא אלקות, אך עכ"ז שייד בהתערבות מציאותם מציאות דשוחד. והביאור בזה: כיון שכל מציאותם היא אלקות לכן הריהם נמשכים למה שהרצון האלקי נמשך, ולכן אפי' בצדיקים אלו שייד שיגררו אחרי רצונותיהם לבררם שהם רצונות מצד אלקות, וכשנדרשים שלא להתעסק באלקות ומציאות עצמם, אלא להעלות דברים גשמיים לקדושה, הרי מצד מציאותם הם, אינם רוצים לעשות פעולה גשמית זו אשר היא היפך רצונם. וזהו ענין השוחד אצלהם. כלומר, אדרבה מצד זה שכל מציאותם היא אלקות דוקא אז שייד ענין השוחד שלא ירצו להתעסק בענינים גשמיים.

ומזה ג"כ נמצא מובן ההשוואה למרגלים שזהו בדרגת המרגלים, שזה היה טעותם כיון שהם לא היו בטלים לגמרי למשה לכן היו צריכים לעלות לא"י לעבוד את האדמה ולהתעסק עם ענינים גשמיים, וזאת הם לא רצו, וכפרש"י "מה באתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה", דזה היה כיון שהדבר הוא היפך מציאותם, דמציאותם הרי היא להיות במדבר ולהתעסק עם אלקות. אך מכיון שלא זו היא המטרה והתכלית, אלא תכלית הכוונה היא "לעשות לו דירה בתחתונים", היינו להעלות ולזכך את העולם ובזאת היתה טעותם.

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון א'א

כיבוש א"י – ע"פ טבע או בדרך נס

הרב יהודה ליב שפירא

ראש הישיבה - ישיבה גדולה, מיאמי רבתי

בלקו"ש חי"ג (ע' 39) כותב כ"ק אדמו"ר זי"ע, וז"ל: . . ביאור במהות חטא המרגלים: בפשטות חטאו בזה שבאו וסיפרו "כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם" - ולכאור' אינו מובן: הרי נשלחו לראות את "הארץ מה היא ואת העם היושב עלי' החזק הוא וגו' ומה הערים וגו' הבמחנים אם במבצרים"; ובהתאם לזה השיבו "כי עז העם וגו'", ולמה יחשב זה לחטא? והרי, אדרבה, בזה מילאו תפקידם לתור את הארץ?

והביאור: משה רבינו שלחם להודיע באיזה דרך ואופן קל יותר לכבוש את א"י, ובאיזה מקום כדאי יותר להתחיל הכיבוש - בדרך הטבע [כי מכיון ש"לא עביד קוב"ה ניסא למגנא" צריכים להשתדל בכל דבר - גם אם סוכ"ס יהי' זקוק לנס - לעשות התלוי בו בדרך הטבע ולמעט את מספר הנסים או את פרטי הנס עד כמה שאפשר (ובהערה 7 מוסיף: כי כל האפשרי למעט - ה"ז "למגנא"), אבל בטוח הי' משה שיעלו ויכבשו וכו' כי כן ציוה ה'; אולם המרגלים לאחר שספרו ע"ד העם והערים והארץ הוסיפו והסיקו מסקנא "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו", היינו שמחמת הקושיים שראו בכיבוש א"י בדרך הטבע הסיקו ש"לא נוכל לעולת" לכובשה, אע"פ שכן ציווה הקב"ה. עכ"ל בלקו"ש חי"ג.

ושמעתי מקשים שממ"ש בלקו"ש שם משמע שידעו שאכן אמת הדבר שבדרך הטבע לא יוכלו לכבוש א"י, ויצטרכו לנסים, מ"מ שלחו המרגלים לברר הפרטים הנ"ל. כי כל שאפשר למעט בהנסים צריכים

למעט ולכאור' זה סותר למ"ש בלקו"ש חכ"ג (ע' 94) ששם משמע (שחשבו?) שיכולים היו לכבוש את א"י בדרך הטבע,

כי זלה"ק שם: טעותם הי' מה ש(בכלל) הוסיפו מסקנא, "לא נוכל לעלות": משה רבינו מלכתחילה לא שאל אצלם האם אפשר לכבוש א"י או לא הוא שלח אותם רק לברר איך קל יותר לכבוש;

ואדרבה: מזה גופא שמשה שלחם לתור את הארץ, לחקור איך לכבוש א"י, ה"ז הוכחה ש"יכול נוכל לה" גם בדרך הטבע.

[כי אם הכניסה לארץ ה"ה באופן נסי, אין מקום לשילוח מרגלים],

נמצא, שאמירתם "לא נוכל לעלות" אינה רק הוספה על השליחות, כ"א יתירה מזו - ה"ז היפך השליחות. עכ"ל בלקו"ש חכ"ג.

ולכאור' ה"ז סותר למ"ש בחי"ג שבאמת לא הי' אפ"ל הכיבוש בדרך הטבע, ומ"מ שלחם לברר איך קל יותר לכבוש. כי צריכים למעט בכל מה דאפשר לסמוך על הנס, כי כאן בחכ"ג כותב שהי' אפשר לכבוש א"י בדרך הטבע.

ולא רק שלכאור' הם סותרים - כ"א בכלל אינו מובן מ"ש בחכ"ג שהיות ושלח מרגלים לחקור איך לכבוש א"י ה"ז הוכחה ש"יכול נוכל לה" גם בדרך הטבע, דלכאור' איזה "הוכחה" היא, הרי אפ"ל ששלחם לראות איך למעט בצורך הנסים, וכמפורש בחי"ג.

וי"ל בזה בפשטות. ובהקדים מ"ש בלקו"ש חי"ח (ע' 142). דמביא הקושיא הנ"ל שמה הי' חטא המרגלים, הרי רק מסרו מה שראו בא"י, ולשם זה נשלחו, ומסביר הקושיא בזה"ל: לא אמרו "לא נעלה". כ"א "לא נוכל לעלות". לפי השערתם בחוזק יושבי הארץ וכחות בני"י, אין לבני"י היכולת (ע"פ טבע) לכבוש א"י. עכ"ל. ועל התיבות "ע"פ טבע" מוסיף בהערה וזלה"ק: דזו היתה שליחותם לברר - כי ע"פ נס "סוס ורכב - כולם כסוס אחד" (פרש"י שופטים כ, א) ומאי נפק"מ החזק הוא הרפה וגו'. וראה גו"א פרשתנו שם. ועוד. עכלה"ק. ומוסיף עוד ע"ז (בהערה 20) וז"ל: וכמו שפי' אח"כ (פרשתנו יד, מד-מה) - אף שי"ל שזה הי' בתור עונש. עכלה"ק.

ובמושכל ראשון נראה לכאור' שגם זה סותר למ"ש בחי"ג, כי כאן כותב בפירוש שאם זה בדרך נס אין נפק"מ החזק הוא הרפה וגו', ובחי"ג כותב בפירוש שגם אם זקוקים לנס, מ"מ יש ענין למעט בהנס, ז.א. שאכן יש נפק"מ החזק הוא הרפה.

ומוכרח לומר שגם אם נעשה בדרך נס, יש בזה ב' אופנים : א) נס גמור. ב) נעשה ע"פ דרך הטבע, ובאם זה לא מספיק עושה הקב"ה נס. בסגנון אחר : א) נס שלמעלה מן הטבע לגמרי. ב) נס שיש לו שייכות לטבע. ופשוט שרק על אופן הא' אפשר לומר ש"סוס ורכב - כולם כסוס אחד", ומאי נפק"מ החזק הוא הרפה וגו', כי מעיקרא זה נעשה ע"פ נס שלמעלה מן הטבע. באופן הב' אין לומר כן, כ"א שאם אין כ"כ הרבה סוסים, ה"ז קל יותר, ואין זקוקים כ"כ לנס, משא"כ אם ישנם הרבה סוסים, זקוקים לנס יותר. כלומר שבאופן הב' אכן יש נפק"מ החזק הוא הרפה וגו'.

ולכן, מזה ששלחו מרגלים ה"ז הוכחה שאינו באופן הא', כ"א באופן הב'. וזוהי הכוונה בחי"ג במ"ש "כי מכיון ש"לא עביד קוב"ה ניסא למגנא" צריכים להשתדל בכל דבר - גם אם סוכ"ס יהי' זקוק לנס - לעשות התלוי בו בדרך הטבע ולמעט מספר הנסים או את פרטי הנס עד כמה שאפשר (כי כל האפשרי למעט - ה"ז "למגנא") - היינו שהכיבוש הי' באופן הב' של נס. שרק אם "סוכ"ס יהי' זקוק לנס", אז יהי' נס, ולכן יש מקום לשלוח מרגלים, כדי למעט בהנס עד כמה שאפשר.

ובמילא מוכן שאי"ז סתירה למ"ש בחכ"ג, כי הכוונה במ"ש שם "מזה גופא שמשה שלחם לתור את הארץ, לחקור איך לכבוש א"י, ה"ז הוכחה ש"יכול נוכל לה" גם בדרך הטבע, [כי אם הכניסה לארץ ה"ה באופן נסי, אין מקום לשלוח מרגלים] - אין הכוונה שזוהי הוכחה שהי' בדרך הטבע לגמרי, כ"א הכוונה שמזה ששלחו מרגלים ה"ז הוכחה שזה שייך לטבע. כלומר, אפי' אם ויזקקו לנס, מ"מ מוכח שאי"ז נס באופן הא', שזהו לגמרי למעלה מן הטבע, כי אז אי"צ שילוח מרגלים, שהרי "סוס ורכב - כולם כסוס אחד", כ"א שזהו נס באופן הב', ולכן מועיל שילוח מרגלים.

ומה שמוסיף בחכ"ג ש"אמירתם" לא נוכל לעלות" אינה רק הוספה על השליחות, כ"א יתירה מזו - ה"ז היפך השליחות", אכן הכוונה גם לזה שיצטרכו לנס, כי סוכ"ס יכלו לכבוש, שהרי אם יצטרכו לנס יעשה

הקב"ה נס, והרי "משה רבינו מלכתחילה לא שאל אצלם האם אפשר לכבוש את הארץ אלא שאל אותם רק לברר איך קל יותר לכבוש" ולכן אמירתם "לא נוכל לעלות" זה היפך השליחות.